

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова
Факультет історії і філософії
Кафедра філософії
Силабус курсу
«ЕТИКА ТА ЕСТЕТИКА»

Рівень вищої освіти:	Перший (бакалаврський)
Галузь знань:	03 Гуманітарні науки
Спеціальність:	03 Гуманітарні науки
Спеціалізації:	035.041 Германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська 035.043 Германські мови та літератури (переклад включно), перша – німецька 035.051 Романські мови та літератури (переклад включно), перша – іспанська 035.055 Романські мови та літератури (переклад включно), перша – французька
Обсяг:	Загальна кількість: годин – 90 Загальна кількість: кредитів – 3 Лекцій – 20, семінарських занять – 10 (очна форма навчання) Лекцій – 6, семінарських занять – 4 (заочна форма навчання)
Семестр, рік навчання:	1 семестр, 1 рік навчання
Статус дисципліни:	Вибіркова
Дні, час, місце:	За розкладом
Викладач:	Наталя Петрівна БЕВЗЮК , к. і. н, доцент
Контактна інформація:	bern_bevzuk@ukr.net kafedrafilosof@ukr.net +380985170028
Робоче місце:	Кафедра філософії, вул. Новосельського, 64.
Консультації:	Онлайн-консультації: за графіком https://zoom.us/j/8395616452?pwd=YmdYcHBFZlQ2V0MwQVRlIEsrZlJhUT09

КОМУНІКАЦІЯ:

Онлайн-лекції проводяться в zoom-конференції за посиланням

Бевзюк Наталя Петрівна:

Ідентифікатор конференції: 839 561 6452

Код доступу: H63Gvr

<https://zoom.us/j/8395616452?pwd=YmdYcHBFZlQ2V0MwQVRlIEsrZlJhUT09>

АНОТАЦІЯ КУРСУ

Предмет вивчення дисципліни – етика та естетика як галузі філософського знання і форми духовної культури, соціально-громадянської діяльності, значущі ресурси індивідуального самовдосконалення особистості.

Мета дисципліни:

- висвітлення специфіки морального і естетичного відношення людини до світу;
- формування етичної та естетичної свідомості, нормативно-ціннісного ставлення до дійсності, до професійної діяльності та соціально-громадянської активності;
- застосовування інструментарію етики для аналізу морально-етичних проблем сучасності;
- формування особистісного відношення до етичних теорій на шляху самоусвідомлення;

- засвоєння інструментарію для теоретичного осмислення та інтерпретації естетичного досвіду в культурі і професійній діяльності;
- розуміння естетичних категорій та специфіки естетичних та мистецьких практик в різних соціокультурних просторах.

Завдання:

1. Формування систематичних уявлень про місце етики та естетики в структурі філософського знання, про основні проблеми теорії та історії етичної і естетичної думки.
2. Оволодіння категоріально-поняттєвим апаратом сучасних етики та естетики.
3. Розкрити значення та гостроту етичних питань в контексті сучасної цивілізаційної та екологічної ситуації і її викликів.
4. Підвищення моральної культури особистості.
5. Розглянути сучасні естетичні концепції, які пояснюють природу і сутність мистецтва та художньої творчості, специфіку сучасних естетично-мистецьких практик, в тому числі у професійній діяльності.
6. Формування широкого гуманістичного світогляду.

Очікуванні результати:

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач повинен **знати:**

- основні світоглядні та методологічні засади етичного та естетичного осмислення дійсності, свого відповідального місця і ролі в суспільстві як громадянина та фахівця;
- основні поняття моральної свідомості, специфіку моральної діяльності та моральних відносин;
- розуміння сенсу життя, співвідношення особистих й громадянських вимог, інтересів, цілей, інших мотивів діяльності, особистих й загальнолюдських цінностей, необхідності й свободи;
- зміст та сучасні трансформації теорій та практик гуманізму, людяності, «турботи про себе», турботу про вразливість людського та природного світу;
- основні історичні етапи розвитку естетичної думки;
- естетичні засади художньої культури людства;
- історичну типологію та еволюцію форми мистецтва як елементу культури людства;

вміти:

- оцінювати свої ідеї та вчинки, явища і процеси духовного життя з позицій гуманістичної моралі та естетики;
- слідувати гуманістичним та демократичним цінностям у професійній та громадській діяльності на підставі філософських уявлень про цінності, гуманізм, людяність, красу;
- вести етичний теоретичний дискурс щодо актуальних питань соціальної моральної практики;
- кваліфіковано виявляти моральні конфлікти в конкретних ситуацій практичної діяльності;
- застосувати категорії і поняття естетики до пояснення сучасної культури;

ОПИС КУРСУ

Форми і методи навчання

Курс буде викладений у формі лекційних (20 годин очна форма/6 годин заочна форма навчання) і семінарських занять (10 годин очна форма/ 4 години заочна форма навчання), організації самостійної роботи студентів (60 годин очна форма/80 години заочна форма навчання).

Комплекс методів, застосовуваних під час вивчення курсу:

словесні (лекція, пояснення, дискусія, постановка й обговорення проблемних питань);

наочні (ілюстрації, спостереження за вербальними та невербальними особливостями поведінки в міжособистісному й масовому спілкуванні, презентація результатів дослідження);

практичні (виконання творчих і самостійних завдань, робота в науковій бібліотеці, мережі Інтернет).

Зміст навчальної дисципліни

Тема 1. Етика, її предмет та завдання

Виникнення етики як науки. Специфіка етики в системі філософського та гуманітарного знання. Етика як практична філософія та теорія моралі.

Основні етапи становлення предмету етики. Предметне поле сучасної етики. Типології етичних вчень. Типи етичних теорій у відповідності до джерела моралі: натуралістичні, соціологічні, антропологічні, супранатуралістичні концепції моралі. Типи етичних вчень у відповідності з тлумаченням морального ідеалу: гедонізм, евідемонізм, утилітаризм, консеквенціалізм, перфекціонізм, деонтологічна етика.

Тема 2. Природа моралі, її структура та функції

Проблема походження моралі. Природа людини і специфіка моральнісного способу освоєння світу. Індивідуальні та соціальні виміри моралі. Чуттєве, раціональне і вольове в моралі. Поняття „моральної свідомості”. Моральні норми, принципи, мотиви, ціннісні орієнтації. Моральні цінності і моральна оцінка. Принципи моралі. Основні функції моралі. Особливості моральних цінностей. Проблема самоідентифікації людини в умовах плюралізації, технізації та динамізації людського буття. Становлення нового гуманізму в умовах проблемності виживання людства.

Тема 3. Етичні цінності

Ієрархія моральних цінностей. Цінності та ідеали. Свобода і необхідність. Свавілля; відмінність свавілля від свободи. Свобода вибору і відповідальність. Свобода духа. Поняття «чеснота» і «порок» у традиційній моральній філософії і повсякденному житті. Етика чеснот. Вчення Аристотеля про чесноти. Франклінські чесноти. Користь, задоволення. Поняття щастя, його приналежність одній людині. Різні думки про щастя. Щастя і задоволення, щастя і багатство. Щастя мудреця. Парадокс щастя. Етичний аналіз конфліктів цінностей. Етичні і релігійні цінності: загальне і особливе. Моральний вибір; ситуація морального вибору.

Тема 4. Особливості східного та західноєвропейського етичних універсумів

Специфіка східного світогляду та моралі. Буддійська етика, її основні риси. Специфіка конфуціанської моралі. Мораль дзен.

Формування класичної європейської етики. Етика в духовному та політичному житті античного полісу. Етичні погляди Платона та Аристотеля. Етичні погляди Середньовіччя. Загальні основи християнської етики. Етична проблематика в контексті новоєвропейського раціоналізму. Формування нової парадигми людської моральності в філософії Просвітництва. Кульмінація новоєвропейської етики в німецькій класичній філософії (І. Кант, Г.В.Ф. Гегель, Л. Фейєрбах).

Теоретичні новації неklasичної етики. Критика класичної етики А. Шопенгауером, С.Кіркегором, Ф.Ніцше. Розвиток етики філософією життя. Утилітаризм і етика. Еволюціоністські концепції моралі. Етичні ідеї в аксіологічних розвідках та філософській антропології. Психологічний аналіз і етика. Етичні проблеми в екзистенціалізмі. Основні напрямки неklasичної етики ХХІ ст.

Етична думка в Україні ХVІІ - поч. ХХІ ст. Формування етичної проблематики в духовній культурі України. Етика Г.Сковороди. Етичні ідеї в «філософії серця» П.Юркевича. Етичні концепції в сучасній українській філософії (С.Б.Кримський, В.А.Малахов, А. Єрмоленко, С. В. Пролеєв, Є. Бистрицький, Є. Малярчук, О. Філоненко, А. Ахутін, Т. Гаращук)

Тема 5. Прикладна етика

Розвиток етико-прикладних досліджень в другій половині XX – на початку XIX століття. Прикладна і професійна етика: схожість та відмінності. Особливість етико-прикладних проблем. Структура прикладної етики і методологічні принципи її побудови. Етика науки. Моральні кодекси професійної поведінки (в медицині, педагогіці, журналістиці, юриспруденції та ін.). Ситуаційний аналіз як один з методів етико-прикладних досліджень. Напрями досліджень. Економічна етика. Політична етика. Правова етика. Біоетика. Екологічна етика. Медіа етика. Етика науки. Етика мистецтва. Етика освіти. Моральний вимір професії. Професійний успіх як моральна проблема. Кодекси: кодекси поведінки, етичні кодекси, етичні кодекси професійної поведінки. Кредо, норми, заборони та цінності етичних професійних кодексів. Етика ділового спілкування у складі професійної культури.

Тема 6. Предмет естетики. Естетичне: його обумовленість і сутність. Структура естетичної свідомості

Естетика як філософська дисципліна. Зміст і структура естетики. Історичний розвиток естетичних понять і категорій. Системність естетичного знання. Естетичне як суб'єктивізація світу і як об'єктивна реальність. Структура естетики. Основні естетичні категорії. Естетичне в структурі культурних цінностей. Статус категорій естетики. Категорія «гармонія» і «міра». Категорії «прекрасне» і «потворне». Суть прекрасного. Трактатування прекрасного в різних філософських системах. Потворне - антипод Прекрасного. Піднесене – найвищий ступінь прекрасного. Низинне як етично детермінована естетична категорія. Трагічне, його суть. Комічне як результат розладу потворного і прекрасного, уявного і істинного. Комічний ефект. Філософська іронія.

Тема 7. Історія естетичної думки

Антична естетика. Проблема єдності істини, добра і краси. Розуміння краси, виховання людини у Сократа і Платона. Естетика Арістотеля: поняття трагічного, теорія катарсису, мистецтво як імітація, метафоричність і умовність у мистецтві. Естетична теорія в середньовічній культурі. Теоцентризм і креаціонізм епохи Середньовіччя. Християнство як ідейна основа середньовічної культури. Августин про красу, добро й істину. Відношення Августина до театру; розуміння гармонії. Фома Аквінський про сутність мистецтва. Відбиток реалізму і номіналізму в середньовічній естетиці.

Загальна характеристика естетики епохи Відродження та Нового часу. Становлення нової гуманістичної культури. Краса, гармонія, пропорційність, добірність – основа дослідницьких теорій епохи Ренесансу. Виступ Просвітництва проти академічного класицизму, теоретичне обґрунтування сентименталізму. Естетичні принципи бароко та класицизму.

Тема 8. Формування сучасної естетики.

Західноєвропейська естетика XIX - XXI ст. Естетика романтизму. Культ художника. Синтез релігії, мистецтва і філософії. Естетика ірраціоналізму. Художня ситуація в Європі другої половини XIX століття. Різноманіття естетичних концепцій. "Чисте мистецтво" і наростання естетизму. Позитивістська естетика і натуралізм як художній метод. Естетика символізму.

Теоретичні витоки некласичної естетики. Дискредитація класичних уявлень про мистецтво. Неопозитивістська естетика. Психоаналітична естетика. Естетичні проблеми в контексті «глибинної психології». Інтуїтивістська естетика. Структуралістська естетика. Екзистенціалістська естетика. Постмодерністська естетика.

Тема 9. Естетика як метатеорія мистецтва

Визначення мистецтва. Відображальна-виражальна природа мистецтва. Художність змісту і форми. Стил як естетико-мистецтвознавча категорія. Категорія хронотопу. Художній час і художній простір. Способи і засоби об'єктивації художньої уяви. Художня правда. Умовне і безумовне у мистецтві. Історична правда та художній вимисел.

Принципи класифікації видів мистецтва. Якісна характеристика видів мистецтв і їх взаємодія. Синтез мистецтв. Мистецтво як соціокультурне явище. Естетичні практики.

Тема 10. Естетичні та мистецькі практики

Функції мистецтва у суспільстві. Художнє сприйняття і художнє розуміння. Критерії художньої цінності. Проблема свободи творчості. Індивідуальність у мистецтві і художня

цінність як індивідуальність. Знищення індивідуальності і руйнація мистецтва тоталітаризмом. Естетичне і художнє виховання: мета, завдання, ефективність. Мистецтво в системі естетичного виховання особи. Масова культура та масове мистецтво.

Перелік рекомендованої літератури:

Основна

1. Малахов В. Етика: Курс лекцій: навч. посібник. Острого: «Острозька академія», 2014. 241 с.
2. Савельєв В.П., Повторєва С.М. Культурологія. Етика. Естетика: навч. посібник. Львів: «Магнолія 2006», 2012. 352 с.
3. Чистіліна Т.О. Етика та естетика: навчальний посібник. К.: Центр учбової літератури, 2020.
4. Етика. Естетика.: навч. посібник. / за наук. ред. Панченко В.І. Київ: «Центр учбової літератури», 2019. 432 с.
5. Етика та естетика: навчальний посібник для семінарських занять та самостійної роботи студентів фармацевтичних факультетів / І. Г. Утюж, Н. В. Спиця, М. О. Мегрелішвілі. Запоріжжя : ЗДМУ, 2019. 81 с.
6. Етика та естетика: навч. посіб. / В. Л. Петрушенко [та ін.] ; за ред.: В. Л. Петрушенка. Львів : Новий світ-2000, 2018. 306 с.
7. Методичні рекомендації до виконання контрольної роботи з навчальної дисципліни «Етика та естетика» (для студентів заочної форми навчання освітнього рівня «бакалавр» усіх фахових спрямувань Університету) / Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова; уклад.: Г. Г. Фесенко. Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2020. 19 с.
8. Фесенко Г. Г. Конспект лекцій з дисципліни «Етика та естетика» / Харк. нац. ун-т міськ. госп-ва. Харків: ХНУМГ, 2014. 132 с.

Додаткова

1. Блощинська В. А. Етика. Пратикум: навчальний посібник. Київ: Центр навчальної літератури, 2008. 248 с.
2. Єрмоленко А. М. Соціальна етика та екологія / А. М. Єрмоленко. Київ: Лібра, 2010. 408 с.
3. Прикладна етика. Навч. посібник / За наук. ред. Панченко В.І. Київ.: «Центр учбової літератури», 2012. 392 с.
4. Естетика: підручник / [Левчук Л., Панченко В., Оніщенко О., Кучерюк Д.; З заг. ред. Л. Левчук]. [2-ге вид., допов. і переробл]. Київ.: Вища школа, 2005. 431 с.: іл.
5. Левчук Л.Т. Українська естетика ХХ століття: досвід 70х років. *Вісник Чернігівського педагогічного університету*. 2004. Вип. 26. С. 3 – 9.
6. Теоретичні проблеми сучасної етики: навч. посібн. для студ. ВНЗ / [Т. Г. Аболіна, І. В. Васильєва, А. М. Єрмоленко та ін.]. 2-ге вид. переробл. та доповн. Київ.: ВД «Авіцена», 2014.

Електронні інформаційні ресурси

<http://lib.onu.edu.ua/> Наукова бібліотека ОНУ імені І. І. Мечникова

<http://www.nbuv.gov.ua/> Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського

<http://www.library.univ.kiev.ua/> Наукова бібліотека ім. М.Максимовича Київського національного університету імені Тараса Шевченка

<http://www.filosof.com.ua/> Інститут філософії імені Г.С.Сковороди НАН України

<http://www.philsci.univ.kiev.ua/biblio/dict.html> Найвидатніші філософи світу та України

<http://www.ognb.odessa.ua/> Одеська національна наукова бібліотека

<http://www.philsci.univ.kiev.ua/biblio/index.html> Електр. бібліотека кафедри філософії та методології науки філософського фак. Київського національного університету імені Тараса Шевченка

<http://plato.stanford.edu/> Філософська енциклопедія Станфордського університету. (Англійською мовою)

<http://www.philsci.univ.kiev.ua/biblio/lit-bac.html> Філософія (для бакалаврів природничих спеціальностей)
<http://www.utm.edu/research/iep/> Філософська Інтернет- енциклопедія. (Англійською мовою).
<http://www.uct.kiev.ua/~sofi/> Центр практичної філософії

ОЦІНЮВАННЯ

Для визначення рівня засвоєння студентами навчального матеріалу з дисципліни «Етика та естетика» використовують такі методи оцінювання знань та умінь: поточний та періодичний контроль: усне опитування, контрольне опитування, тестові завдання; підсумковий контроль: залік.

Критерії оцінювання результатів навчання: повнота розкриття питання; логіка викладення, культура мовлення; упевненість, аргументованість та емоційність; використання основної та додаткової літератури (підручників, навчальних посібників, методичних вказівок, інформаційних ресурсів тощо); аналітичні міркування, уміння робити порівняння, висновки;

Розподіл балів, які отримують студенти:

Рейтинг студента з навчальної дисципліни складається з балів (максимально 100 балів), які він отримує за: активну участь на семінарських заняттях; виконання індивідуальних завдань під час самостійної роботи;

Якщо за результатами поточного контролю студент набрав менше 60 балів, або якщо він набрав 60 і більше балів, проте хоче поліпшити свій підсумковий результат, він повинен виконати залікове завдання і з урахуванням його результатів отримати відповідну кількість залікових балів із дисципліни.

Самостійна робота студентів.

В якості самостійної роботи здобувачам вищої освіти пропонується аналіз теоретичного матеріалу з певної теми, що вивчається. Перевірка теоретичних знань, рівень засвоєння теоретичного матеріалу з теми перевіряється в ході проведення усних опитувань під час семінарських занять. У разі відсутності здобувачів освіти на занятті, вони мають підготувати стислий конспект з тем, що вивчаються. На вимогу викладача здобувач освіти має показати конспект з тем практичних та бути готовим відповісти на теоретичні питання з цієї ж теми. Для кращого засвоєння навчального матеріалу здобувачам вищої освіти пропонується виконання практичних додаткових практичних тренувальних вправ.

Критерії оцінювання навчальних досягнень здобувачів освіти

За системою ОНУ імені І.І.Мечникова	Оцінка ECTS	За національною шкалою	Визначення
1	2	3	4
90–100	A	зараховано	Здобувач вищої освіти у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, повно та системно розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань. Виявляє цінні творчі ідеї.
85–89	B	зараховано	Здобувач вищої освіти достатньо правильно, повно й системно викладає матеріал щодо проблеми, яка розглядається на занятті, виявляючи при цьому творчий підхід.
75–84	C		Здобувач вищої освіти припустився однієї-двох несуттєвих помилок, дотримуючись достатньої повноти, системності викладу матеріалу щодо проблеми, яка розглядається.
70–74	D	зараховано	Здобувач вищої освіти припустився двох суттєвих

			помилки у поданні матеріалу щодо проблеми, яка розглядається, відповідь є недостатньо повною й систематизованою.
60–69	E		Здобувач вищої освіти припустився трьох та більше суттєвих помилок у поданні матеріалу щодо проблеми, яка розглядається, відповідь є недостатньо повною й систематизованою.
35–59	FX	незараховано з можливістю повторного складання	Здобувач вищої освіти продемонстрував лише деякі елементи матеріалу щодо проблеми, яка розглядається.
0–34	F	Незараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	Здобувач вищої освіти не виклав матеріалу щодо проблеми, яка розглядається.

ПОЛІТИКА КУРСУ («правила гри»)

Політика щодо дедлайнів та перескладання: Навчальна дисципліна «Етика та естетика» має теоретичне і практичне спрямування. Присутність студентів на семінарських заняттях та поточному контролю є невід'ємною частиною загальної підсумкової оцінки. Перескладання відбувається із дозволу деканату за наявності поважних причин.

Політика щодо академічної доброчесності: регламентується Положення про запобігання та виявлення академічного плагіату у освітній та науково-дослідній роботі учасників освітнього процесу та науковців університету ОНУ ім. І. І. Мечникова
http://onu.edu.ua/pub/bank/userfiles/files/acad_council/polozhennya-antiplagiat-22-02-2018.pdf

Політика щодо відвідування та запізнень: відвідування семінарських занять є обов'язковим. В окремих випадках навчання може відбуватись он-лайн з використанням дистанційних технологій. Порядок та умови такого навчання регламентуються Положення про організацію освітнього процесу в ОНУ
https://onu.edu.ua/pub/bank/userfiles/files/documents/polozennya/poloz-org-osvit-process_2022.pdf

Мобільні пристрої: на заняттях здобувачі освіти мають поставити мобільні телефони на беззвучний режим

Поведінка в аудиторії: атмосфера взаємоповаги та плідної співпраці.